

Culemborg, 27 mei 2018 - Een kerkdienst over dementie

Tekst: 2 Kor. 5: 1-5

Thema: 'Wonen in een tent'

Voorganger: ds. Henri Veldhuis

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

De woorden van Paulus gaan over ons lichaam, hoe we dat beleven, en daarvoor gebruikt hij verschillende beelden. - We zouden ons lichaam kunnen zien als een huis waarin we wonen, een huis waarin we ons hopelijk thuis en veilig voelen. Daarom heen zijn nog meer huizen waarin we wonen: ons woonhuis, van hout of steen, en ook de aarde zelf, met klimaat en dampkring.

Astronauten die om de aarde zweven zijn altijd onder de indruk van onze blauwe planeet, ons prachtige woonhuis in de oneindig grote kosmos. Soms komen ruimtevaarders terug op aarde als milieuactivisten. Want ze hebben gezien hoe kwetsbaar de aarde is, hoe riskant de vervuiling van land, zee en lucht.

De aarde is kwetsbaar, ons woonhuis ook, zoals de inwoners van Groningen maar al te goed weten. Een aardbeving betekent een grote schok voor je diepste gevoel van veiligheid. Want de aarde, waarop je vanzelfsprekend vertrouwd als de vaste grond onder je voeten, is geen vaste basis meer. Je grondvertrouwen is aangetast, ook het vertrouwen in je stenen huis. De stutbalken kunnen zomaar op je bed vallen.

Nog dieper kan de angst zijn, wanneer het huis van je *lichaam* niet meer veilig voelt, want dat is ook broos en kwetsbaar, en je kunt er niet uit wegvlugten. Soms sluipen angst en onzekerheid op kousenvoeten je leven in, als een dief in de nacht:

Je bent, bijvoorbeeld, boven de zestig en je wordt steeds meer vergeetachtig. Soms flitst het door je hoofd: "Ik zou toch niet ...? Ach nee, vergeetachtigheid is normaal op jouw leeftijd. Maar wel vervelend dat je steeds je portemonnee en sleutels kwijt bent." Je voelt je niet meer zo vast en zeker als vroeger. De weg vinden wordt moeilijker, ergens naar toe rijden wordt een opgave. Ach ja, je wordt nu eenmaal ouder.

Maar dan vindt je partner jouw sleutels een keer in de koelkast; daar schrik je van. Ben je zo verstrooid geworden? Zou je vrouw nu ook gaan denken dat er misschien wat mis is met je hoofd? Zou je er niet eens over moeten praten? Zou je niet eens naar de dokter moeten? Lichte angst en paniek steken de kop op. Nee, er nog niet over praten, want als je het 'beestje' bij de naam noemt, wordt het misschien veel groter, - dan wordt het pas echt waar. Dan kun je niet meer terug in de geruststellend gedachte dat het wel meevalt.

Stel je bent partner of familielid van iemand die worstelt met misschien beginnende dementie. Dan doet dat ook wat met jou. Die angst sluipt ook bij jou naar binnen als een dief in de nacht. Je merkt dat je partner vergeetachtig wordt, steeds meer.

En dan zie jij je geliefde een keer zó verloren staan in de slaapkamer, of op straat, helemaal de weg kwijt, zoekende in verwarring, zoekende naar jou. Het grijpt je aan, en je denkt: "Het zal toch niet ..." Auto rijden wordt spannend als je naast hem zit, want je voelt dat hij niet meer zo zeker is. Hij is ook vaker geïrriteerd, valt soms tegen je uit, gefrustreerd, uit onvermogen. En op een keer vind je zijn horloge in de wasmand.

Je durft er niet met hem over te praten; nog niet, eerst maar eens met een vriendin, als de gelegenheid zich voordoet. Maar wat erg dat je nu óver hem moet praten, want tot nu toe kon je àl je zorgen met hem delen. Maar hij zal het nog niet accepteren, zo'n gesprek, dáárover.

Beiden zwijg je in onzekerheid en eenzaamheid. De wereld is niet zo veilig meer, het huis van je lichaam en samenwonen vertoont steeds meer scheurtjes. Totdat het niet langer meer gaat. Je móet er samen over praten. Wat een opluchting kan het zijn, dat je eindelijk je angsten deelt met elkaar.

Of het gaat anders: eerst nog een weg van weerstand, ontkenning, conflict. En later dan misschien berusting. - Vervolgens komt er onderzoek, en nog zo veel meer wat moeilijk is om te verwerken.

Ik heb nu alleen maar iets verteld van het begin, het begin van een weg die je misschien op moet gaan bij de eerste tekenen van dementie; - het begin dat in de éne situatie anders kan zijn dan in de andere. Wat móeijlijk is het, wanneer het huis van je lichaam niet meer veilig voelt, wanneer onzekerheid en paniek je naar de keel grijpen, wanneer je niet durft te vertellen wat er van binnen met je gebeurt.

In zulke situaties voelen we, hoezeer we niet alleen een lichaam *hebben*, maar ook een lichaam *zijn*. We zijn een eenheid van lichaam en geest, bezielde lichaam, met onze hersenen als zenuwcentrum. Gebeurt er wat met ons lichaam, met onze hersenen, dan raakt ons dat in het diepste van onze ziel.

Daarom is het wel toepasselijk dat Paulus voor ons lichaam het beeld van 'een tent' gebruikt. We wonen in een tent en we *zijn* een tent. De huid van ons lichaam is als het tentdoek van onze ziel. Als we gezond zijn, denken we vaak wel dat er een stevige muur is tussen mij en de gevaarlijke buitenwereld - totdat we een aardbeving beleven; totdat je ziek wordt, totdat je iets breekt, totdat er in het zenuwcentrum van je hoofd draadjes losraken.

We wonen in een aardse tent met alleen maar tentdoek tussen je ziel en de buitenwereld. Heerlijk om met mooi weer te kamperen, en je in een tent verbonden te voelen met de natuur om je heen. Maar wat als er zware regens komen, met storm en onweer? Wat als je scheurtjes ontdekt in je tentdoek? Wat als je niet meer kunt slapen en je de tentstokken vast moet houden. Wat als je kinderen in paniek raken, en de scheerlijnen het begeven?

We *hebben* niet alleen een lichaam maar we *zijn* een lichaam, zo kwetsbaar als een tent. De tent is in de bijbel ook een beeld voor leven in geloof. 'Sla de tentpinnen niet te diep in de grond', zo luidt een oud gezegde, want als volk van God zijn we telkens weer op reis. En als je

dan toch een loofhut of een woning bouwt, laat er bovenin dan opening of venster zijn, zodat je de sterren kunt zien, een opening voor jouw gebed onder Gods grote hemel. Sluit je niet af.

Leven in een tent is ook leven met verlangen naar de stad van God, waar iedereen veilig zal zijn, alle zieken en alle daklozen, alle vluchtelingen en asielzoekers; samen wonen in de stad Gods rond zijn tempel. Leven in een tent is verlangen naar diepste veiligheid bij God, is graag thuiskomen bij mensen die jouw liefhebben zoals God je liefheeft.

In ons aardse leven, zo zegt Paulus, van leven in een tent, zijn we gedurig bang naakt en onbeschermd te komen staan, naakt voor liefdeloze ogen, onbeschermd tegen gevaar, beschaamd vanwege fouten en onvolmaaktheid.

Zo kun jij jezelf wel voelen op de weg van dementie: dat je onbeschermd, hulpeloos en stuurloos in de wereld staat. Het grijpt je aan wanneer jij je p artner zo verloren op straat ziet staan, zoekend naar een vast punt, naar jou, naar bescherming en veiligheid.

Een zware last noemt Paulus het, zó te leven. Want zo hulpeloos en angstig wil je niet zijn. Je wilt niet afgebroken worden, je wilt z  niet gezien worden, je wilt elkaars afbraak niet zien. Wat een ontluistering als emoties dan ook nog hoog op kunnen spelen, door boosheid, frustratie, vermoeidheid. Misschien vecht je elkaar de tent wel uit, omdat het allemaal teveel is en teveel vraagt. - De mantelzorger heeft zelf zorg nodig. Tijd misschien om apart te gaan wonen; z  verdrietig.

Paulus gebruikt de metafoor van een tent voor ons kwetsbare leven, en dat is een aansprekend beeld. Een zelfde soort beeld, maar n g dichter op de huid, gebruikt hij voor de troost en hoop die hij ons wil geven, als we zo geconfronteerd worden met bijvoorbeeld dementie.

Ten eerste zegt Paulus dat we leven in het verlangen dat over onze oude kleding, - de 'tent' wordt nu 'kleding' -, door God zelf nieuwe, onsterfelijke kleding getrokken zal worden; voor altijd veilig en beschermd. Als wij op een weg komen van ziekte, ontluistering en ten slotte de dood, blijft God ervoor zorgen dat we ten diepste beschermd blijven, zelfs door de dood heen.

Onze identiteit, wie wij ten diepste zijn, zoals we gekend zijn door Hem en door liefste mensen, blijft bewaard en beschermd bij God, zelfs als wij de ander niet meer kennen zoals die vroeger was.

We hebben niet alleen een lichaam, maar we *zijn* ook een lichaam, een eenheid van lichaam en ziel. De identiteit van die eenheid, die wordt benoemd en bedoeld door onze naam, door eigenaam en doopnaam, die ligt verankerd in Gods hart, nu en altijd, in gezondheid en ziekte, in leven en sterven, - bewaard in zijn liefde.

Zo mogen we kijken naar elkaar: dat jouw identiteit en bestemming verankerd ligt in God, nu en later; dat we Gods mantel van liefde blijven dragen, mantelzorg in de diepste zin van het woord.

Maar hoe kunnen we dat weten, geloven en beleven? Nou zegt Paulus, dat beleven we door Gods eigen Geest, de Pinkstergeest, die Hij ons gegeven heeft als voorschot en onderpand van zijn Koninkrijk. Gods Geest in ons lijf en leven, als een bron in onze ziel, hoe gebroken en aangetast ons leven ook is.

Gods Geest wil graag wonen in onze tent, ook als het doek is gescheurd en stokken zijn gebroken. Je woont er niet alleen, want zijn Geest komt erbij, als het mag, en lieve mensen komen er hopelijk ook. En dan toch weer veilig zijn, soms even, soms even helemaal.

Zo zegt Johannes het ook in zijn evangelie: Later mogen wij wonen bij God, want zijn huis heeft vele woningen. Als onderpand en voorteken dáárvan wil God nú al wonen in onze woning of tent. En of die woning nu mooi is of niet meer zo, een hutje of een tent, jong of versleten, in alle gevallen is ons lichaam een tempel, omdat God er woont.

Gods Geest woont in onze ziel, ons lijf, ons huis, onze gemeente, - als we elkaar zien zoals Hij ons ziet, elkaar liefhebben zoals Christus ons lief heeft gehad, - met ontferming over ons bewogen als hij ons rond ziet dolen. Gods Geest woont in en bij ons, als we elkaar aanraken en omhelzen in liefde, elkaar voelen in warmte. Dan is er hopelijk ook ruimte voor humor, lichtheid en spel.

Maar het kan ook te zwaar worden elkaar nog te verdragen, voor elkaar te zorgen. Tijd misschien om de ander los te laten en zelf op adem te komen. Want als mantelzorger mag je en moet je ook goed voor jezelf zorgen. Je kunt jezelf alleen geven als iets moois, als je ook goed zorgt voor dat zelf van jou. Een mantelzorger zorgt voor zichzelf en laat zorgen voor zichzelf. Maar ja, dat is makkelijk praten . . .

Dat 'overkleden' door God, met hemelse kleding, waar Paulus over spreekt, begint eigenlijk nu al, in dit leven, - eigenlijk al vanaf de eerste dag van ons leven, als we elkaars mantelzorger zijn, als we elkaar het dekentje of de mantel van Gods liefde omslaan, in goede en kwade tijden, in ziekte en gezondheid.

In die mantel durf je misschien ook te zeggen waarvoor je bang bent, waar je het moeilijk mee hebt. Dat is ook de bedoeling van deze kerkdienst: iets meer durven zeggen en delen over dementie, in de kring van Jezus, die de mantel van Gods liefde om ons heen heeft geslagen; zo dadelijk ook, als Yfke en Wim [Wim lijdt aan Alzheimer] wat zullen vertellen.

Amen